

*Actes del setzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes***CATALINA MARIA GARÍ BLANCH**

Universitat de les Illes Balears

cmariagari@gmail.com

MARIA ANTÒNIA SUREDA PICORNELL

Universitat de les Illes Balears

m.antoniasureda@gmail.com

MARIA-REINA BASTARDAS RUFAT

Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia

reina.bastardas@ub.edu

MARTÍN, PIQUER & SÁNCHEZ (2014): Àlex Martín Escribà, Adolf Piquer Vidal i Fernando Sánchez Miret, *Actes del setzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat de Salamanca, 1-6 de juliol de 2012*, Barcelona: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes - Universitat de Salamanca – Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Dos anys després de la celebració del setzè Col·loqui de l'AILLC a la Universitat de Salamanca n'apareixen les actes en tres volums. El col·loqui s'estructurà al voltant de quatre seccions: (1) Literatura catalana comparada medieval i renaixentista, (2) Lingüística contrastiva català-castellà, (3) Traducció i recepció de la literatura catalana contemporània, i (4) Llengua i literatura catalanes en l'ensenyament. Aquestes seccions estructuraren la publicació de les actes, tot i que ordenades diferentment. El primer volum s'obre amb els parlaments institucionals dels actes d'inauguració i cloenda del col·loqui. En aquest mateix volum s'hi recullen les conferències plenàries i comunicacions corresponents a la secció 4; en el segon, s'hi recullen una part de les contribucions a la secció 1 i totes les de la secció 2; i en el tercer, la resta de les contribucions a la secció 1 i les de la secció 3. En aquesta ressenya comentarem separatament els treballs de tema literari (seccions 1 i 3, i part dels treballs de 4) i els de tema lingüístic (secció 2, i part dels treballs de 4).

La secció 2 del col·loqui tenia per tema la lingüística contrastiva català-castellà. Aquesta secció recull dues conferències plenàries i 15 comunicacions. De les dues conferències plenàries, la de José Antonio Pascual evoca el paper d'Antonio Tovar en el congrés de poesia de l'any 53 on intentà normalitzar la presència de poetes catalans i de la poesia en català. La segona conferència és la de Max Wheeler, que mostra l'origen metafonètic de l'alternança de vocals altes (*i*, *u*) i no altes en l'arrel d'alguns verbs de la tercera conjugació.¹

1. José Antonio Pascual, «Antonio Tovar en los congresos de poesía de los años cincuenta» (vol. II, ps. 83-91), Max W. Wheeler, «L'evolució dels paradigmes del

Les 15 comunicacions de la secció són de temàtica molt variada. Una sèrie gira a l'entorn del lèxic tot i que amb perspectives i metodologia diverses. Casanova revisa l'origen d'una sèrie de mots expressius valencians que sovint es consideren onomatopeics i que «poden ser o bé castellanismes o bé gramaticalitzacions» d'un mot ple. Ginebra i Navarro analitzen tot de casos de concurrències lèxiques contrastant les catalanes i castelleses; proposen fer-ne un estudi contrastiu exhaustiu que es podria aplicar a l'ensenyament de la llengua. Salvanyà estudia les tendències que s'observen en la creació de mots per apòcope i n'elabora una llista; constata també l'escàs nombre que se n'ha introduït en el DIEC. Rull demostra la desigualtat en el tractament dels mots gramaticalitzats en la lexicografia contemporània català-espanyol i proposa homogeneïtzar-ne el tractament. Puigmalet presenta una obra lexicogràfica de finals del XIX que ha passat desapercibuda per la recerca metalexicogràfica: la *Colecció de noms catalans tradubits al castellà*. Ja fora de l'àmbit del lèxic, Gargallo i Fontana recullen refranys catalans i castellesos amb noms de vents a partir de la base de dades BADARE. Tot i haver estat inclòs en la secció de literatura, l'article de Conca i Guia sobre les unitats fràsiques que es documenten per primer cop en *l'Espill* posa en relleu la riquesa fraseològica d'aquesta obra.²

Dues comunicacions tracten del contacte i substitució lingüística en l'extrem meridional: la situació a Oriola en el segle XVII (Montoya) i la petja lingüística catalana a Múrcia (Pérez). Altres tres comunicacions es poden agrupar també temàticament: Cantero i Font analitzen i comparen el patró de l'entonació de les interrogatives en català i castellà, mentre que Rius i Torras presenten l'anàlisi acústica de les vocals mitjanes comparant les del català i les del castellà. Jiménez i Lloret contrasten el paper de les semivocals en les diferents posicions dels marges sil·làbics. Un altre bloc temàtic de comunicacions agrupa els textos que tracten de morfologia i sintaxi. Saffroy ha enquestat parlants tortosins sobre l'ús de les preposicions *a* i *en* en català i en castellà i en presenta els resultats. Saragossà analitza el tractament dels plurals amb *-n-* en les gramàtiques i constata les deficiències en

temps present de la conjugació III en castellà i català: alternances vocàliques metafonètiques i la morfologia autònoma» (vol. II, ps. 93-145).

2. Emili Casanova, «Mots expressius valencians entre dos orígens: el cas de *xe, ma, uix, iaio, aüc, bac, xafar, sus, hola, heus i enxampar*» (vol. II, ps. 163-193), Jordi Ginebra / Pere Navarro, «Concurrències lèxiques en català i en espanyol: uns quants contrastos» (vol. II, ps. 217-228), Jaume Salvanyà, «Mots escurçats per apòcope: entre la norma i l'ús» (vol. II, ps. 315-325), Xavier Rull, «Entre la gramàtica i el diccionari (II): representació dels mots gramaticalitzats en els diccionaris bilingües català-castellà» (vol. II, ps. 297-306), Joan Puigmalet, «*Colecció de noms catalans tradubits al castellà* de B. Abella: un desconegut de la lexicografia catalana vuitcentista» (vol. II, ps. 271-281), José Enrique Gargallo / Joan Fontana, «*Aire serrano, agua en la mano*. Garbellada de refranys castellesos i catalans amb noms de vents» (vol. II, ps. 205-215), Maria Conca / Josep Guia, «Primeres documentacions d'unitats fràsiques a *l'Espill*» (vol. II, ps. 53-70).

aquest punt de la GNV (2006). Szijj mostra les diferències en el que podria semblar un tractament paral·lel entre català i castellà en l'ús del present de subjuntiu en funció d'imperatiu en castellà antic i les formes catalanes d'imperatiu procedents de subjuntiu. Finalment, Clua presenta els resultats de projectes d'intercomprensió lingüística romànica i la seva aplicació didàctica.³

En la secció 4, es van presentar comunicacions que tractaven de la llengua catalana i la literatura catalana en l'ensenyament, a més d'una conferència plenària de cada especialitat. La conferència plenària de Salvador se centra en els textos periodístics i n'analitza l'ús que se'n pot fer en l'ensenyament mitjà. Tres articles parlen de temes gramaticals: Costa tracta de la implantació de les propostes normatives, concretant en la pronúncia ortoèpica d'alguns topònims; Piquer estudia els textos produïts per estudiants universitaris, de les branques científico-tècniques, i, concretament, les anàfores i el seu ús; també Portalés parteix de l'anàlisi de textos produïts per estudiants, en aquest cas de Magisteri, i l'ús dels connectors concessius i adversatius.⁴

Un tema particularment ben representat és l'ensenyament de la llengua catalana al Rosselló en nivells no universitaris. Les comunicacions s'enfoquen des de perspectives diverses, des de l'aspecte legislatiu, amb les innovacions que s'hi havien produït en aquell moment (Peix) i la programació pedagògica (Sanchiz i Bonet), fins a la pràctica en l'aula (Caillís-Bonet), o a l'enquesta que posa en evidència el procés de desdialectalització i confluència vers l'estàndard dels parlants més joves (Adrover). En canvi, no tracta de l'estat francès sinó només de l'espanyol la

3. Brauli Montoya, «Contrast i convergència entre catalanoparlants i castellano-parlants a l'Oriola del Sis-cents» (vol. II, ps. 245-255), Vicent-Josep Pérez, «El català a Múrcia: una petita revisió de la qüestió» (vol. II, ps. 257-269), Francisco Cantero / Dolors Font, «Coincidències i divergències en l'entonació de les interrogatives del català i del castellà» (vol. II, ps. 147-162), Agnès Rius / Francina Torras, «Anàlisi acústica contrastiva de les vocals mitjanes posteriors del català i del castellà en parla espontània» (vol. II, ps. 283-296), Jesús Jiménez / Rosa Lloret, «Semivocals en la cruïlla: enfortiment i lenició en els marges sil·làbics» (vol. II, ps. 229-244), Aurélie Saffroy, «La utilització de les preposicions *a* i *en* en el català i en el castellà de la comarca del Baix Ebre: un cas de lingüística contrastiva» (vol. II, ps. 307-314), Abelard Saragossà, «Els plurals amb una consonant nasal: anàlisi contrastiva» (vol. II, ps. 327-337), İldikó Szijj, «Imperatiu format a partir del subjuntiu en català i subjuntiu amb funció d'imperatiu en castellà antic» (vol. II, ps. 339-349), Esteve Clua, «De la lingüística contrastiva a la intercomprensió. Estratègies per facilitar l'accés a les competències receptives en català» (vol. II, ps. 195-204).

4. Vicent Salvador, «Textos periodístics i educació discursiva (nivell d'ensenyament mitjà)» (vol. I, ps. 39-62), Joan Costa, «“La normativa és massa important per deixar-la en mans dels gramàtics”: observacions sobre la implantació de la normativa a partir d'una proposta ortoèpica» (vol. I, ps. 141-152), Adolf Piquer, «Anàfores nominalitzants en la producció de texts científicotècnics» (vol. I, ps. 231-241), Enric Portalés, «La confluència de la concessió i adversativitat en la construcció del discurs argumentatiu» (vol. I, ps. 243-255).

comparació que presenta Amengual sobre els models lingüístics en l'educació i la seva legislació en les tres comunitats autònomes: catalana, balear i valenciana. Una experiència pràctica d'ensenyament de la llengua per centres d'interès a l'ESO és la que presenten Farré i Massip.⁵

Diverses comunicacions tracten de l'ensenyament del català com a llengua estrangera: l'article de Cremades parla de l'experiència en el lectorat de català; Fàbregas i Grínina parlen de l'ensenyament del català a Rússia amb una proposta de nous materials per a aquesta docència específica. Un aspecte particular és l'anàlisi de Bori i Cassany de com presenten la cultura i la realitat catalanes els llibres destinats a l'ensenyament de la llengua per a estrangers. Finalment, dues comunicacions es poden emmarcar en la història de l'ensenyament del català: Bernat analitza una gramàtica escolar inèdita de finals del segle XIX; i Agnès Toda tracta de l'ensenyament de la llengua en la clandestinitat a Reus durant el franquisme.⁶

Pel que fa a la part de literatura hi podem trobar tres blocs. En el primer apartat hi podem trobar una sèrie d'articles que parlen de l'ensenyament de la literatura catalana en diferents àmbits. En primer lloc, un article es refereix a aquest tema de manera general parlant de les estratègies d'ensenyament que l'autora ha fet servir al llarg de la seva carrera professional.⁷ En segon lloc, hi ha una sèrie d'articles que

5. Margalida Adrover Ginard, «Notes sobre la parla d'estudiants de català de la Catalunya del Nord» (vol. I, ps. 63-71), Mary Sanchiz / Lluç Bonet, «Noves apostes didàctiques i reglamentàries per al català a l'escola pública del Rosselló» (vol. I, ps. 97-107), Florència Caillís-Bonet, «Anàlisi dels gestos professionals per al desenvolupament de la competència bilingüe francès-català a l'educació infantil al Rosselló» (vol. I, ps. 131-140), Rita Peix, «La reflexió interlingüística en els textos oficials francesos de l'ensenyament bilingüe a paritat d'honoraris: el cas de la Catalunya del Nord» (vol. I, ps. 223-230). De tema també rossellonès és la de Pasqual Tirach Alventosa, «Llengua i Literatura catalanes en l'ensenyament a Catalunya del Nord. Estudi comparatiu de dues poesies rosselloneses» (vol. I, ps. 295-304), de tema literari. Guillem Alexandre Amengual, «Models lingüístics educatius als territoris de parla catalana i protecció efectiva dels drets lingüístics dels catalanoparlants» (vol. I, ps. 73-83), Antònia Farré / M. del Carme Massip, «Ensenyar llengua oral i escrita a l'ESO amb centres d'interès» (vol. I, ps. 213-221).

6. Elga Cremades, «Ensenyar català a Rennes: experiències pràctiques» (vol. I, ps. 153-162), Immaculada Fàbregas / Elena Grínina, «Un nou projecte en l'ensenyament del català com a llengua estrangera: curs de català per a parlants de rus A1/A2» (vol. I, ps. 193-201), Pau Bori / Daniel Cassany, «La cultura catalana als llibres de text de català com a llengua estrangera. Una primera aproximació» (vol. I, ps. 109-120), Francesc Bernat i Baltrons, «Una gramàtica escolar catalana inèdita del s. XIX: els *Elements de gramàtica lexicològica* de Salvador Vilanova i Pujals» (vol. I, ps. 85-96), Agnès Toda i Bonet, «L'ensenyament de la llengua catalana a Reus durant el franquisme» (vol. I, ps. 305-316).

7. Carme Alcoverro, «Estratègies per a l'ensenyament de la literatura catalana» (vol. I, ps. 15-37).

es dediquen a parlar de la incidència de les tecnologies a l'ensenyament⁸ i com aquestes han fet que s'hagi de plantejar l'ensenyament des d'una nova perspectiva proposant noves eines per incorporar aquestes noves tecnologies a l'ensenyament. En tercer lloc, tenim dos articles que parlen sobre l'etnopoètica a l'ensenyament⁹ i plantegen la integració de les rondalles com a recurs didàctic, ja que consideren que ajuda a desenvolupar les competències bàsiques dels alumnes. Per altra banda, hi ha una sèrie d'articles que es dediquen a parlar de temes més concrets, com ara el tractament de l'erotisme dins la literatura catalana¹⁰ o l'anàlisi poètica tenint en compte la dimensió social.¹¹ Finalment, alguns articles analitzen la presència d'un cert tipus de poesia en els diferents manuals d'ensenyament secundari¹² i, uns altres, intenten demostrar que l'ensenyament de la literatura és una eina bàsica per ensenyar la llengua catalana a secundària i a batxillerat.¹³

Un segon bloc d'aquestes actes és el que es troba en els volums II i III, on podem trobar estudis sobre literatura catalana comparada. D'aquesta manera, el que bàsicament observem en aquest apartat són estudis que confronten dos termes, un d'ells del període medieval i l'altre del renaixentista¹⁴ com, per exemple,

8. M. Àngels Francés Díez, «L'ensenyament de la literatura catalana en l'era Google» (vol. I, ps. 203-212), Anna Esteve Guillen, «Els blogs digitals en l'ensenyament de la literatura catalana: la doble cara del mirall» (vol. I, ps. 181-192), Oreto Doménech i Masià, «La literatura en l'era digital: lectura de dues obres de ficció hipertextual» (vol. I, ps. 163-180).

9. Joan Borja i Sanz, «Etnopoètica i ensenyament de llengües: sobre les possibilitats didàctiques de les rondalles en el sistema educatiu contemporani» (vol. I, ps. 121-130), Mònica Sales, «La rondalla en el marc del treball cooperatiu: adaptant la tradició a la nova mirada que suposa un currículum orientat a l'adaptació de competències» (vol. I, ps. 267-276).

10. Sergi Serra Adsuara, «Seqüència didàctica: tractament dels desigs eròtics en la literatura catalana» (vol. I, ps. 277-294).

11. Pasqual Tirach Alventosa, «Llengua i literatura catalanes en l'ensenyament a Catalunya del Nord. Estudi comparatiu de dues poesies rosselloneses» (vol. I, ps. 295-304).

12. Aina Monferrer Palmer, «Manualística i ensenyament de la literatura catalana: la figura de Vicent Andrés Estellés en l'ensenyament mitjà» (vol. III, ps. 221-234).

13. Glòria Gómez Monllor / Marisa Tomás Roselló, «L'ensenyament de la literatura patrimonial, recurs fomentador de la identitat etnolingüística al sud valencià» (vol. I, ps. 317-327).

14. Júlia Butinyà, «Reflexions sobre el "Curial" a propòsit d'una obra escrita en català a Salamanca al segle XIX» (vol. II, ps. 7-26), Rafael Alemany Ferrer / Magdalena Llorca Serrano, «Utopia i cavalleria en el *Tirant* i en el *Quijote*» (vol. II, ps. 27-37), Llívia Palliso i Alentorn, «Les idees sobre la cavalleria i la matèria de Bretanya» (vol. III, ps. 29-36), Cèlia Nadal Pasqual, «Yo só aquest que'm dich Miquel Àngel Riera. Mecanismes poètics per una exaltació del jo com a mestre en *ars amandi*» (vol. III, ps. 27-36), Jordi Serriols i Pla, «Els *Cants d'amor* d'Ausiàs March i els *Love sonnets* de John Donne: una comparació» (vol. III, ps. 73-80), Josep Solervicens, «*Fer carta*

La venjança del martre i el *Curial*, el *Tirant* i el *Quixot*, Ausiàs March i Miquel Àngel Riera, etc. A banda d'aquests estudis comparatius, en aquest bloc també hi trobam uns altres articles que estudien l'evolució que ha tengut algun tema o element al llarg de la història i, pot ser també, a través de les cultures,¹⁵ com ara: l'evolució dels instruments musicals al *Tirant*, el progrés de la figura de la sibil·la Tiburtina i el seu paper en les obres de teatre de diferents països, la relació de les diferents traduccions a l'espanyol que s'han fet de l'obra de Jacint Verdaguer, etc.

En el tercer i darrer bloc es parla de la traducció i recepció de la literatura catalana contemporània i s'hi tracten temes com ara les traduccions d'obres catalanes a altres idiomes i viceversa, així com experiències de traduccions¹⁶ i adaptacions.¹⁷ Un altre tema que tracta aquest bloc és la recepció de la literatura catalana en altres llocs o en el mateix territori català;¹⁸ i també la recepció d'altres literatures

amunt: Torres Naharro i la connexió romana del teatre renaixentista en català» (vol. III, ps. 81-91), Miquel Marco Artigas, «Del *De vetula* llatí a la velletona de l'*Ovidi enamorat* de Bernat Metge» (vol. III, ps. 93-105).

15. Angel Lluís Ferrando Morales, «*Miges viules, viuelas, mezzeviole... y hasta aquí puedo leer*. Instruments musicals al *Tirant*» (vol. II, ps. 39-51), Francesc Massip, «La Sibil·la tiburtina, personatge del teatre medieval» (vol. III, ps. 7-17), Gemma Pellissa Prades, «La credibilitat del narrador en joc. Visions, espills i voyeurisme a la *Faula de Neptuno i Diana*» (vol. III, ps. 37-47), Ramon Pinyol i Torrens, «La difusió de la poesia lírica de Verdaguer en castellà: traductors i traduccions» (vol. III, ps. 49-59), Helena Rovira Cerdà, «El *Valeri Màxim* en català: notes sobre la seva difusió al marge d'Antoni Canals» (vol. III, ps. 61-72).

16. Josep Camps Arbós, «Traduccions castellaness de l'obra de Narcís Oller (1880-1916)» (vol. III, ps. 123-135), Marta López Vilar, «Traduir el silenci: una experiència de traducció de les *Elegies de Bierville* de Carles Riba» (vol. III, ps. 179-186), Emili Samper Prunera, «Carles Riba i les traduccions de les rondalles dels germans Grimm» (vol. III, ps. 261-271), Laura Vilardell Domènech, «Aproximació a les traduccions castellaness de *Canigó* al segle XIX» (vol. III, ps. 315-326), Juan Miquel Zaran dona / Carlos González Espresati, «Els vampirs catalans conquereixen el món: la recepció de la traducció anglesa de *Les històries naturals* (1960) de Joan Perucho (1920-2003): *Natural history* (1988)» (vol. III, ps. 339-349).

17. Àlex Martín Escrivà, «Dues adaptacions no declarades d'*Es vessa una sang fàcil: és perillós fer-se esperar*, de Josep Maria Espinàs i *Distrito quinto*, de Julio Coll» (vol. III, ps. 199-207).

18. Ronald Puppo, «Incursions recents de la literatura catalana en el sistema literari anglòfon» (vol. III, ps. 109-121), Núria Camps Casals, «Apunts sobre la recepció a la Catalunya del Nord de la literatura catalana del sud. *Revue Catalane: 1907-1921*» (vol. III, ps. 138-150), Irene Muñoz i Pairet, «La recepció a la premsa d'*Un film* (1926), de Víctor Català» (vol. III, ps. 235-248), Carme Oriol, «La internacionalització de la literatura popular catalana: les traduccions de l'obra de Joan Amades» (vol. III, ps. 249-259), Meritxell Talavera i Muntané, «Un enfocament atípic de la recepció literària: Rodoreda llegida pels censors franquistes» (vol. III, ps. 273-294), Caterina Valriu Llinàs, «La guerra civil en la literatura juvenil catalana (1975-2011): tractament i recepció» (vol. III, ps. 295-313).

europées en els països de parla catalana.¹⁹ Un tema molt semblant, però no igual, és la influència d'obres i autors estrangers en la literatura catalana.²⁰ Finalment, entre tots aquests articles, en podem trobar d'altres que tracten temes més específics i difícils d'inserir dins una temàtica comuna, com les esmentades fins ara.²¹

Amb tot, a través de la celebració del setzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes i la conseqüent publicació de les seves actes, s'han aportat en el camp de la llengua i la literatura catalanes nous estudis que han tractat temes molt diversos, uns de més generals i d'altres de més concrets, que ofereixen noves informacions i punts de vista molt interessants i innovadors, la qual cosa demostra l'interès per part dels estudiosos en el progrés dels estudis en l'àmbit català.

Raons de futur

MÒNICA JAUME MARTORELL

Departament de Filologia Catalana UAB / Consorci per a la Normalització Lingüística
monica.jaume@uab.cat

CASALS & FOGUET (2015): Daniel Casals i Francesc Foguet (eds.), *Raons de futur*. Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura (IEC) i Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona.

L'obra que ressenyem, *Raons de futur*, recull les intervencions de la segona edició del *Simposi sobre l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a la secundària i a la universitat*, organitzat pel Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona i per l'Institut d'Estudis Catalans l'11 d'octubre del 2013. El títol, «Quin futur volem? Perspectives i propostes», tenia l'objectiu d'afavorir la reflexió sobre tres línies de treball: la comparació de legislacions estatals sobre llengua i literatura catalanes; la proposta de currículums educatius de països propers que ens servissin de referència, i el suggeriment de paradigmes metodològics. I tot plegat amb la mirada posada en la hipòtesi cada dia més plausible que Catalunya esdevingui un Estat.

19. Enric Gallén, «Arnold Wesker a Catalunya (1963-2004)» (vol. III, ps. 163-177).

20. Rosa M. Delor i Muns, «La influència d'Unamuno sobre els poemes bíblics de Joan Alcover» (vol. III, ps. 151-161).

21. Antoni López Quiles, «A la recerca d'un llenguatge culte. L'oratoriana sagrada i la creació poètica valenciana en els segles XVII i XVIII» (vol. III, ps. 187-197), Lluís Meseguer, «La literatura de Carles Santos» (vol. III, ps. 209-220).